

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

DI

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

דברים כה כו תצא כי תבא

אונקלוס

כל-דבריון-מתאחרין בתוך זאת משלחי
ולאי ולא דחיל מן-קדם יי : יט ויהי כד-
יניח יי אלהך לך מכל-בעלי דבבך מסחור
סחור בארעא דני אלהך ויהי לך אחסנא
למדתה תמתי וית-דבדנא דעמלק מתחות
שמיא ולא תתנשי :

פ פ פ

א ויהי ארי-תיעור לארעא דני אלהך
יהי לך אחסנא ותרתה ותמב
בה : ב ותסב מריש כל-אבא דארעא
דחעיל מארעד דני אלהך ודעב לך ותשוי
בסלא ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך
לאשנאה שכינתיה תמן : ג ותיתי לנת-
כהנא דיהי ביומא האנון ותימר ליה חויתי
ימא-דין קדם יי אלהך ארי-עלית לארעא
דקיס יי לאבהתנא למתן לנא : ד ויסב
כהנא סלא מן-ידך ויחחניה קדם מדבקה
דני אלהך : ה ותתיב ותימר קדם יי
אלהך לבן-ארמארה בעא לאוברא ית-
אבא ונתת למצרים ודר תמן בעם זעיר
והנה-תמן לעם רב תקיף וסני : ו ואבאישו
לנא מצראי וענינא ויהבו עלנא פולחנא
קשיא : ז וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא
וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי-עמלנא
וליאותנא ורוחקנא : ח ואפקנא יי ממצרים

בדא

נטויה רשי

עמלק אלסיס עלכדעלך : (יט) תמחה את זכר עמלק . מאיס ועד אשח ועולל ועד זינק תסור ועד סה שלא יבא סם עמלק סכר
קמילו על סכסכה לומר כהנה וזמשל עמלק ביתה : חסלת כי תצא
(א) ותיה כי תבא . וירשת וישברכה . (קדושין לו) מניד שלא נתתי סכסכורים עד סכסכאית הליך וחלקה .
מראשית

יט ויהי בהנח יהוה אלהיך לך מכל-
אויביך מסביב בארץ אשר יהוה-אלהיך
נתן לך נתלה לרשתה תמחה אר-זכר
עמלק מתחת השמים לא תשכח :
וכפשוירין רבי עקרה . בישעיהו כס"ט ג' : ק"י . עלי-סימן :

פ פ פ

כו א ותיה כי-תבוא אל-הארץ אשר יהוה
אלהיך נתן לך נתלה וירשתה
וישבת בה : ב ולקחת מראשית כל-פרי
הארמה אשר תביא מארצך אשר יהוה
אלהיך נתן לך ושמת בסנא והלכת אר-
דמקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכון שמו
שם : ג ובאה אלדעהון אשר יהיה
בימים ההסואמרת אליו הנדתי היום ליהוה
אלהיך כי-באתי אר-הארץ אשר נשבע
יהוה לאבותינו לתת לנו : ד ולקח הכתן
הסנא מידך והניחו לפני מוזבת יהוה אלהיך :
ה וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך
ארמי אבך אבי וימר מצרימה ויגר שם
במתי מעט ויהי-שם לגוי גדול עצום ורב :
ו וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו
עלינו עבדה קשה : ז ונצק אל-יהוה
אלהי אבותינו וישמע יהוה את-קלנו וירא
אר-ענינו ואר-עמלנו ואר-לחצנו :
ח ויצאנו יהוה ממצרים בניד חוקה ובוניע

מצוה הר"ד

והנה עניא פליט ומהו ודבית עמלק מקביל מהו וקטע
 בית ויבדוהו ושרי לעילא נאמרו בית ישראל הנהו
 לעינו וקשלתיו מסיגי שעברא דמזרא ומו דלוחיגלילי
 נבא דעברתיו סמפעיהו וליא דתלדו בית עמלק מו קדם : יט ויהי פד גיח : אלהכו לכו מו כל
 בעלי דבבכו מו תור תור בארעא בע אלהכו וחיב לכו אחסנא למירתה תקחון ער דוקנא בעמלק
 מתחות שמא וצפילו לימי מלכא משיחא לא מתנשי :

פ פ פ

א והיה זיהו ארום היעליו לארעא בן יתל רבון וחיב לכו א חסנא ותירחנה ותיתכון בה :
 ב ותסבון מו שריו פכירא דמתפשילין מו שיריוא בקל איבא דארעא דמעיר בארעא בן

ירושלמי

ותחי לורה כהנא די עהו קמנא כהו רב ביומיא האיניו
 ותימרון ליה אידעו ושפתינו יקא הדיו קדם : אלקא ארום
 עליו לארעא דמיס מימרא בן לאבדתו למפן לו :

ד נישב כהנא זיה סלא דביכירא מו ירד ויכיל גיחי ויריס גיחית ומבמר גדיו ותהנית קדם
 כדבא בן אלהכו : ה ותתכון ותימרון קדם : אלהכו לאבס גתבא גתתר אבוגו עקב מו שיריוא רבעא
 לאוכרומיה ושזביה מימרא בן מו ידוי ומבמר כדן נחל למצבום ואיתותב מן לעס קליל ותורה מן לאוימא רבא
 ותקיסא ומסינא : ו נאכאישו לנא מצרא וצערו ונא ויחבו עלנא פולחנא קשיא : ז וצלניא קדם
 : אלקא דאבדתו וקביל : אלותנא ונלי קדמוי צעבו וליערוו ונתתו : ח ותנפחנא : ממצבום בידא תקיפתא

וברע

דשי

(ב) מראשית - (מנחורפ"ד) ולא כל ראשית שאוכל הסוטים חייבין בסכומים אלא שבעת הימין בלבד כאשר כאן
 ארץ נאמר להן (דברים ח') ארץ חטה ושעורה וגומ' עה להלן משבעת המינים משבעת כהן ארץ ישראל אף כאן שנה ארץ ישראל שנה
 שבעת מינין : זיה שמן . זיה אגורי שזנו אגור בתוכו : ורביש . הוא דכס תמרים (ח) : מראשית . (ברכות ל"ט בכורים פה)
 אדם יורד לתוך גרבו ורואה תלכה שכרה כורך עליה גמולסין וחומר היוו כורים : (ג) אשר יהיה בימים ההם . אין לך אלא
 כהן שמינין כמו שהיו : ואמרת אליו . (ספרי) שאיך כפוי טובה : הגדתי היום . (שם) פעם אחת בסנהולא שתי פעמים :
 (ה) ולקח תכהן הטנא מידך . להניף אותו כהן מיני ידו תחת יד הכהלים ומניף (ספרי סוכה פ"ו) : (ה) וענית . לאו
 הרמת

באר רהובות דקדוקי דשי

(א) בכאן טעוהו דפיסיס וחולקס לתלתא דיבורים וכאמת שלשס אינס רק דכור אחד כי תלת זית שטן ודכס לא מכרו כפרסו
 רק

רשב"ם

כי תבא (ה) ארמי אוכד אזי . אברהם ארמי היה אוכד וגולה תארך ארם . כדכתיב לך ווארך . וכדכתיב ויהי כאשר התגלוותי
 חלמיס חכית חכי . לאון אוכד ותועה אחד הם כולם כדכתיב תעיתי כזה אוכד בקש עמך . לאון אוכדות היו עמי .
 רועיס

מכלל יופי

והישיע ודומה לו בלשון ארמי דמאלכ מה דקוחשל : קא .
 פועל עבר :
 בו כי תבוא (ב) (בשנא) . ענינו סל כהומון :
 (ג) (הגדתי היום) . כלומר
 א אשר ואקרא הדבר : לפניו ואתן לפני הודאה כי ביה אר
 המקום אשר הכתיב את אבותיו לתלתו : (ה) (וענית) .
 תחלת הדבור : (ארמי אבך) . הענין הזה כווד כשהוא
 מן הקל ופירוש פסוק זה . כן יעקב אבי היה אבד וקראו
 ארמי לפי שגד בארם ושם היה אוכד כי כצעד גדול היה שם
 עשרים שנה כמו שהתרעס על לבו ואמר הייתי ביום אבדתי
 חרבוקרה כלילה : (ו) (וירעואתנו) . כאאת כמקום
 למד

ביתא תקיפא ובררעא מרמקוא ובחונין
 כרבין ובאתין ובמופתין : ט ואתנא
 לאתרא דרין ויהב-לנא ות-ארעא קרא
 ארע עבדא קלב ודבש : י וכען הא איתתי
 ית-ריש אבא דארעא דיהבת לי וימתתיגיה
 קדם : יי אלהך ותסגוד קדם : יי אלהך :
 יא ותחדי בכל-טבתא דיהב לך : יי אלהך
 ולאיש ביהך את וליונא וגיורא דבינך :
 יב אחי תשיצי לעשרא ית-כל-מעשר
 עלתך בשמא תליתאה שמא דמעשרא
 ותחן לליונא לגיורא ליתמא ולארמלתא
 ויכלון בקרנך וישבעון : יג ותימר קדם
 : יי אלהך פליתי ומעשר-קודשא מן-ביתא
 ואף וקביתיה לליונא ולגיורא ליתמא
 ולארמלתא בכל-פקודך דפקודתי לא-
 עברית מפקודך ולא אתגשיתי : יד לא-
 אקלית באבלי מגיה ולא-תליפית מגיה

במקום הזה ובמקום גדל ובאתות ובמקומים :
 ט ויבאנו אל-המקום הזה ויחד לנו את-
 הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש :
 י ועתה הנה הבאתי את-ראשית פרי
 האדמה אשר-נתתה לי יהנה והנחתו לפני
 יהנה אלהיך והשתחית לפני יהנה אלהיך :
 יא ושמתה בכל-השוב אשר-נתן-לך
 יהנה אלהיך ולביתך אמה והלוי והגר אשר
 עִשְׂתָּ בְקִרְבְּךָ : יב כי תכלה לעשר
 את-כל-מעשר חבואתך בשנה השלישת
 שנת המעשר ונתתה ללוי לגד ליתום
 וקל-מגה ואכלו בשעריך ושבעו :
 יג ואמר לפני יהנה אלהיך בערתי הקדש
 מן-הבית וגם נתתו ללוי ולגר ליתום
 ולא למגה בכל-מזונתך אשר צויתני לא-
 עברתי ממצוותיך ולא שכחתי : יד לא-
 אכלתי באני ממנו ולא-בערתי ממנו

צוה-ה' ז'
 מצוה תר'
 מצוה תרט

בטמא

רשי

במסאב

הרעות קול (כ) : ארמי אבדאבי . מוכר חסדי הוקוס אחמי אוכד אחי לכן בקס לנקור את הכל כשרדף אחר יעקב וכשביל שחשב
 לשמור חסדו הוקוס סאילו עשה שהעביר חוסר להס הק"ה קחשבה כעשה : וירד מצרומה . ויגד אחרים סאילו עבדו
 לכלותיו שחטרו ואת ירד יעקב למצרים : במחוי מעט . כשבעים כנס : (ט) אל המקום הזה . זה בית המקדש : ויהן לנואת
 הארץ . כעשועו : (י) והנחתה . ע"ד שנטלו אחר הכת (ס"א הנחת) הכהן ולוחיו כידו כשהוא קורא וסוד ומנין (ספרי
 בכורס"ה) : (יא) ושמתה בכל הטוב . (בכורס"ג) טאלן חורוין קודין מקדא כיכוריס אלח כוון עושה מעשרת ועד
 החג . חסד חלקט תבואתו ומירותיו ויטו ושמטו חבל חסדו ואלין טכיל ולינו קורא : אהה והלוי . חף הלוי חייב בכבודים חס נשעו כתיך
 פרוס . והגר אשר בקרבך . (שם טכות יט) וכיל ולינו קורא סאילו יכול לוטר לאנותינו : (יב) כי תכלה לעשר את כל מעשר
 חבואתך כשינה השלישית . כשתמור להכריש ועשר של שנה השלישית קבע ומן הכיעור והודיו בערב כסח של שנה הרביעית סאלטר
 (דברים ד) וקלה של שנים תוליובו' נאמר כלן חוקן ונאמר להלן (שם לא) חוקן שבע שנים לענין הקהל מה להלן רגל חף כלן רגל אי
 מה להלן חב הככות חף כלן חג הככות ת"ל כי תכלה לעשר מעשרות של שנה השלישית רגל שהמעשרות כלן בו וסחו פסח שהרכה חילנות יש
 סלקטין אחר הככות כונתו מעשרות של שלשית כלן כשח של רביעית וכל עי ששה מעשרות ויגדו הכתוב לספרון חכית : ישנת
 המעשר . שנה סאין טיהג סהאלא עוטר חוד מעשרתא נגו כסתי פנים שלפני שנה ראשונה של ששנה כוכב כה מעשר ראשון כמו
 סנאחר (במדבר"ט) ביתקמו נאלת' כתי ישראל' את המעשר ועושר שני סנאחר (דברים יד) ואללת לפני' חלוק' מעשר דגןך ויתיוסך
 וינהיך רוי סיו מעשרות וכל ולוודך כלן כזנה השלישית סאין טיהג נאלות' סתי מעשרות אלח החמד וליזה זה מעשר ראשון ועת מעשר
 שני יתן ועוד שני סנאחר כלן ועת ללוי את אשר לו הרי מעשר ראשון : לגר ליתום ולא למגה . זה מעשר עני . ואכלו בשעריך
 ושבעו . תן להם כד' סטין (פאה' ספרי) עבדן חורו ח' עי' דלעני כגון פחות חסד קב' חסד וכו' : (יג) ואמר לפני
 ה' אלהיך . (מוטק ל"ב) ה' עשה עמך מעשרות : [בערה' לקורש כן הבית . (ספרי) זה מעשר שני ונטע וכיעו ולוודך סלס

והדבוע כבמקום והתחונתא רבא וקאמין ובהקדוין : ט
 אבע דפירתא שמינין כהלב וסלין כדבש : י
 ונתחנניה קדם : אלהך ותקטור קדם : אלהך : יא
 והתגין ותיכלון אהון וליואי ותיורי דיביטון :
 יב ארום תשיצון לעשרא ית כל מעשר עלהך
 בשמא תליתיהא דשמיטתיהא ותתגון מעשרא קמארה
 לליואי מעשרא תגינא הוה מעשר מסקנא לגיורא
 לתקא ולארמלתא ויכלון בקרווד וישבעו :
 יג ומעשר תליתיהא תיסק ותיכול קדם : אלהך
 ותמרי הוה אפרשגון קרשיא מן ביקרא וליהוד ויבגון
 מעשרא קמארה לליואי מעשרא תגינא לגיורי ליקמא
 ולארמלתא הי בגל תפקידתני לא עברת תנא מן פקודין
 ולא אנשיית : יד לא אקלית ביימי אקלי מניה ולא

ואנטל ותנא דארקרא תרין ויבב לנא ית ארעא הדיא
 וקדון הוה איתיה ית שירו ביכרי איבא דארעא ויבבת לי
 וקדוני בגל טבתא ויבב לך : אלהך ולעשר דרביכון

ירושלמי

ארום השלמין למעשרא ית כל מעשר עלהך בשמא
 תליתיה דהיה שנת מעשרתא מסביעא ותיגון
 מעשרא קמארה לליואי מעשר מסביעא לגיוריה לתקא
 ויקמא לתקא ויכלון בקרויכו וישבעו :

לא אקלינו כאכלו מיניה ולא אפרשגון מיניה בסאבא ולא
 יבגון מיניה תקויכו לטבי נפש דמשפטיעון בקר
 מימרא ד : אלהן עבדון ככל מה די אהפקד עלנא :
 אריק

אפרשית

רשי

שה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים שרין להעלותם עכשו : וגם נתחונן ללוי . (שם) מעשר ראשון וגם לרבות תרומה
 וזכורים : לגר ליתום ולא למנה . זה מעשר עני . ככל מצותך . נתתם כסדרן לא הקדמת תרומה לזכורים ולא מעשר לתרומה
 ולא שני לראשון מהתרומה קרויה ראשית שהיא ראשונה משנעשה דגון וכתוב (שמות כ"ב) עלאתך ודמעך לא תאחר לא תשנה את הסדר :
 לא עברתי במצותך . לא הפרשתי עמון על שאינו מינו ומן החדש על הטרן (ולא מן התלוש על המחוכר ולא מן המחוכר על התלוש) :
 ולא שכחתי . מלכרכך על הפרשת מעשרות : (יד) לא אכלתי באוני ממינו . מכאן שאסור לאונן : ולא בערתי ממינו בטמא .
 בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיון הוזהר על כך (דברים י"ב) לא תוכל לאכול במעריך (יבמות ע"ד מכות י"ט)
 או אכילת טמא כנו שאל יד כפסולי המוקדשים (דברים ט"ז) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגומר אבל זה לא תוכל לאכול דרך אכילת
 שעריך שזמור במקום אחר . ולא נהתי ממינו למת .
 ספרי

באר רחובות דקדוקי רשי

רק לעיל הפרשת עקבונה שארץ רשי ככאן להזכיר וית שמן ודכש משום דכאשר יליף בגורה טוב ארץ ארץ משכעת הויינים וגם
 בפרשת עקבוכור וית שמן ודכש תוך שכעת הויינים הולך לפרש מה הן וית שמן ודכש : והשתא מסולקת קושיית העולם על
 רשי דלעיל פורש וית שמן ויתים העושים שמן וכאן קאמר שמנו הוגור בתוכן משום דלעיל כתיב בקרא כהדיא וית שמן וקשיא ליה ענין
 הדתיקות כדכתבו לעיל הולך לומר ויתים העושים שמן אבל כאן שלא מוכר בקרא כלום מן וית שמן ודכש רק הוא הולך להודיע מה
 הם קאמר שהן אגורי דו"ק :

(כ) משום דזרש אגה משום גס כולענין תשובת שאלת הדבר כמו ולא ענו אותו דבר וזה לא יתכן כאן הולך לפרש דזה הוא
 עלמון הרמת קול ועניית (דא זאלט שרייאן) :

רשב

רועיה התעו . כלומר נוארן נכריה לאו אבותינו לארץ הזאת וכי כה הקב"ה לנו : (י) ועתה הנה הכאתי את ראשית פרי האדמה אשר
 נתת לנו . כי לא ע"י . עשתה זאת כי אם כהסדך וכיני בה וכסדר הוה הוכיח יהושע לישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרם
 עד שהכאתים משם וכתתי להם : (יא) נתן לך ארץ כנען : ושמת בטבא לפי שהיא סוף דפור הלח"ד קמין . אבל לך מחוכר לשלמניו (כספר
 ק"ט) כאן גירסות אחרות : (יב) שנת הוועשר . מעשר עני : (יג) ואמרת לפני ה' אלהיך . כך צוה הקב"ה כדי שלא יאמר אדם
 לעכס מעשרותיו לשקר לפני הקב"ה : (יד) לא אכלתי בלתי . כמו דיוות שוכנה אינו ממון שגול . מנאתי און לי לפי פשוטו :

מכלל יופי

למד השמוש כמו לנו : (יב) (ביחבלה) . ענין השלמה : ענין הכרתה והסדרה וכן ולא בערתי ממינו בטמא
 (לעשר) . פועל הנוסף מן עשרה רוצה לומר לתת המעשר
 ומשפט הטלה להעשר : (יג) (בערתי)

בשמה הר"י ב"ש ואלא נתתי ממנו למת שמעתי בקול
 יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני :
 פ טו השקיפה ממעון קדשך מן השמים
 ובך את עמך את ישראל ואת האדמה
 אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו
 ארץ זבת חלב ודבש : ס טו היום
 הזה יהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים
 האלה ואת המשפטים ושמרם ועשיתם
 אותם בכל לבבך ובכל נפשך : יו את-
 יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים
 וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו
 ומשפטיו ולשמע בקלו : יח ויהוה
 האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר
 דבר לך ולשמר כל מצותיו : יט ולתתך
 עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה
 ולשם ולתפארת ולהיכה עם קדש ליהוה
 דביעי אלהיך כאשר דבר : פ א ויצו
 כו משה וקני ישראל את העם לאמר
 שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה
 אתכם היום : ב והיה ביום אשר תעברו
 את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהיך
 נתן לך ותקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם
 בשיד : ג וכתבת עליהן את כל דברי
 התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל-
 הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ארץ
 זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהי-
 אבותיך לך : ד ויהי בעברכם ארץ
 עברו תקימו את האבנים האלה אשר
 אנכי

שלישי

במסאב ולא ייהבית מציה למית קבלית
 למימרא דני אלהי עבדית ככל דפקדתני :
 טו אסתכי ממדור קודשך מן שמרא
 ובך ית עמך ית ישראל וית ארעא דיתבת
 לנא כמא דקומתא לאבהתנא ארע עבדא
 חלב ודבש : טו יומא דרין יי אלהך
 כפקדך למעבד ית קומיא האליו וית דינא
 ותשר ותעבד יתהון בכל לבך ובכל נפשך :
 יו ית יי חטבת יומא דרין למתני לך
 לאלהא ולמהך באורחן דתקנו קדמוהי
 ולמשר קדמוהי ופקודוהי ודינוהי ולקבלא
 למימריה : יח וני חטבך יומא דרין למתני
 ליה לעם חביב כמא דמליך לך ולמשר
 כל פקודוהי : יט ולמתנך עלאה על כל
 עממא דעבד לתושבתי ולשוכ ולרבו
 ולמהוך עם קדיש קדם יי אלהך כמא
 דמליך : א ופקיד משה וסבי ישראל ית-
 עמא למימר טרו ית כל תפקידתא באנא
 כפקיד ותכון יומא דרין : ב ויהי ביומא
 דתעברון ית ירדנא לארעא דני אלהך יהיב
 לך ותקים לך אבנין כבדנין ותסוד ית דיון
 בסידא : ג ותכתוב עליהון ית כל פתגמי
 אורייתא דתא במעברך כדיל דתיעול לארעא
 דני אלהך ויהיב לך ארע עבדא חלב ודבש
 כמא דמליך יי אלהא דאבהתך לך :
 ד ויהי במעברכון ית ירדנא תקימון ית-
 אבניא האליו באנא כפקיד ותכון יומא
 דנין אטנא דעיבל ותסוד יתהון בסידא :
 ותיבני